

Bayes Realizmi Perspektifinden Türk-Amerikan İlişkilerinin Suriye Sınavı*

Filiz Çoban Oran**
Ahmet Karagüzel***

Özet

2011 yılında Tunus'ta başlayan ve kısa sürede Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya yayılan Arap ayaklanmaları sonrasında Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri, bölgesel gelişmelere karşı ortak çıkarlara dayalı uyumlu politikalar benimsemiştir. Ancak Suriye krizi, iki ülke arasındaki stratejik iş birliğinde bir kırılma noktası oluşturmuş ve ilişkilerin giderek gerilmesine neden olmuştur. Bu çalışma, söz konusu dönüşümün arka planını analiz ederek Türk-Amerikan ilişkilerinin ittifaktan ayrışmaya nasıl evrildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Obama döneminde benimsenen "geriden liderlik" doktrini ile ikili ilişkilerdeki güven erozyonu, krizin etkin biçimde yönetilmesini engellemiştir. Mevcut literatürde bu sürece ilişkin analizler büyük ölçüde neoklasik realizm çerçevesinde şekillenmekteyken bu çalışma, Bayes realizmini kullanmanın ikili ilişkilerin analizine yeni bir anlayış katacağını iddia etmektedir. Thomas Bayes'in olasılık kuramına dayanan bu yaklaşım, aktörlerin geçmiş deneyim ve varsayımları doğrultusunda ve güven ya da güvensizlik temelinde karar alma süreçlerini açıklamaya imkân tanımaktadır. Bu bağlamda çalışma, Suriye krizinde Türk-Amerikan ilişkilerindeki güven dinamiklerini analiz ederek hem ikili ilişkilerin dönüşümüne açıklık getirmekte hem de Bayes realizmini yeni bir örneğe uyarlayarak Uluslararası İlişkiler literatürüne kuramsal bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suriye Krizi, Türk-Amerikan İlişkileri, Bayes Realizmi, Karar Verme, Güven.

Geliş Tarihi: 18.04.2025 | Kabul Tarihi: 01.07.2025 | DOI: 10.47932/ortetut.1679497

* Bu makale, Ahmet Karagüzel'in Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde hazırladığı "Uluslararası İlişkilerde Güven ve Güvensizlik: Türk-Amerikan İlişkilerinin Suriye Krizi Sınavı" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-TR, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-mail: filizcoban@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1789-8411

*** Doktora Öğrencisi, Bursa Uludağ Üniversitesi-TR, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, E-mail: ahmetkaraguzel7@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5654-6369

The Syria Test of Turkish-American Relations from a Bayesian Realist Perspective

Filiz Çoban Oran**

Ahmet Karagüzel***

Abstract

Following the Arab uprisings that began in Tunisia in 2011 and rapidly spread across the Middle East and North Africa, Türkiye and the United States initially pursued aligned policies based on shared regional interests. However, the Syrian crisis marked a turning point in this strategic partnership, leading to increasing tensions in bilateral relations. This study aims to analyse the background of this transformation and to demonstrate how Turkish–American relations evolved from alliance to divergence in the context of Syria. The “leading from behind” doctrine adopted during the Obama administration, combined with the erosion of mutual trust, prevented effective crisis management. While existing literature predominantly analyses this process through the lens of neoclassical realism, this study argues that adopting Bayesian realism provides a new insight into the bilateral relations. Based on Thomas Bayes’ theory of probability, this framework enables an understanding of how actors make decisions grounded in trust or mistrust, shaped by prior experiences and assumptions. Accordingly, the study examines the dynamics of trust in Turkish–American relations during the Syrian crisis, offering insights into the evolution of bilateral ties and contributing theoretically to the field of International Relations by using Bayesian realism in a novel case.

Keywords: Syria Crisis, Turkish–American Relations, Bayesian Realism, Decision Making, Trust.

Received: 18.04.2025 | Accepted: 01.07.2025 | DOI: 10.47932/ortetut.1679497

* This article is derived from Ahmet Karagüzel’s master’s thesis titled “Trust and Mistrust in International Relations: The Test of Turkish-American Relations During the Syrian Crisis,” prepared at the Graduate School of Education, Çanakkale Onsekiz Mart University.

** Assoc. Prof. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart University-TR, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of International Relations, E-mail: filizcoban@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1789-8411

*** Ph.D. Candidate, Bursa Uludağ University-TR, Graduate School of Social Sciences, Department of International Relations, E-mail: ahmetkaraguzel7@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5654-6369

الاختبار السوري للعلاقات التركية الأمريكية من منظور الواقعية البايزية*

فيليز تشوبان أوران^{*}
أحمد قره غوزال^{**}

ملخص

في أعقاب الانتفاضات العربية التي اندلعت في تونس عام 1102 وانتشرت سريعا إلى منطقتي الشرق الأوسط وشمال إفريقيا، تبنت تركيا والولايات المتحدة الأمريكية سياسات منسجمة قائمة على المصالح المشتركة للبلدين في مواجهة التطورات الإقليمية. لكن الأزمة السورية شكّلت منعرجا في التعاون الاستراتيجي بين البلدين، وتسببت في توتر العلاقات بشكل متصاعد. تهدف هذه الدراسة إلى تحليل خبايا هذا المنعرج والكشف عن كيفية تحوّل العلاقات التركية الأمريكية من تحالف إلى خلاف. جدير بالذكر أن مبدأ "القيادة من الخلف" الذي نهجته الولايات المتحدة في عهد الرئيس أوباما، وانخفاض الثقة في العلاقات الثنائية أدت إلى منع إدارة الأزمة بشكل فعال. وفي الوقت الذي تندرج فيه التحليلات حول هذه المرحلة في الأدبيات الراهنة إلى حد كبير في إطار الواقعية الكلاسيكية الجديدة، تشير هذه الدراسة إلى أن استخدام الواقعية البايزية سيضيف فهما جديدا لتحليل العلاقات الثنائية بين البلدين. ويسمح هذا النهج القائم على نظرية الاحتمالات لتوماس بايز، بتفسير عمليات صنع القرار لدى الجهات الفاعلة في إطار تجاربها وافتراساتها السابقة، وعلى أساس الثقة أو عدم الثقة. وفي هذا السياق، تعمل هذه الدراسة على تحليل ديناميات الثقة في العلاقات التركية الأمريكية خلال الأزمة السورية، وبالتالي تفسير أسباب التحول في العلاقات الثنائية وتقديم مساهمة نظرية في أدبيات العلاقات الدولية من خلال تكييف الواقعية البايزية مع مثال جديد.

الكلمات المفتاحية: الأزمة السورية، العلاقات التركية الأمريكية، الواقعية البايزية، اتخاذ القرار، الثقة.

تاريخ الاستلام: 18.04.2025 | تاريخ القبول: 01.07.2025 | DOI: 10.47932/ortetut.1679497

* تستند هذه المقالة إلى رسالة الماجستير التي أعدها أحمد كاراكوزيل في معهد الدراسات العليا بجامعة جناق قلعة الثامن عشر من مارس، بعنوان "الثقة وانعدام الثقة في العلاقات الدولية: اختبار العلاقات التركية-الأمريكية خلال أزمة سوريا".

** أستاذ مشارك، جامعة جناق قلعة 81 مارس - تركيا، كلية الاقتصاد والعلوم الإدارية، قسم العلاقات الدولية،

E-mail: filizcoban@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1789-8411

*** طالب دكتوراه، جامعة أولوداغ بورصة، معهد العلوم الاجتماعية، قسم العلاقات الدولية،

E-mail: ahmetkaraguzel7@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5654-6369

Giriş

2011’de Tunus’ta ortaya çıkarak Ortadoğu ve Kuzey Afrika’daki diğer ülkelere yayılan Arap ayaklanmalarının başında Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ortak çıkarlarla uyumlu politikalar izlemiştir. Bununla birlikte Suriye krizinin iki ülke arasındaki ittifakı sona erdirdiği iddia edilmektedir.¹ Bu bağlamda bu çalışma Türk-Amerikan ilişkilerinde Suriye’de müttefiklikten yol ayrımına nasıl geldiğini göstermeyi amaçlamaktadır. Dönemin ABD Başkanı Barack Obama’nın doğrudan müdahaleden kaçınan “geriden liderlik”² doktrini ve iki ülke arasındaki bozulan ilişkiler Suriye krizinin iyi yönetilmesini engellemiştir.³ Bu çatışma, belirsizlik ve güvensizlik ortamının etkisiyle Suriye krizi üzerine yapılan çalışmalarda neoklasik realist yaklaşımın yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir.⁴ Bunlardan farklı olarak bu çalışma, Bayes realizmini kullanarak Suriye krizinin, Türk-Amerikan iş birliğini nasıl etkilediğini güven ve güvensizlik kavramları bağlamında analiz edilerek daha iyi anlaşılabilirliğini iddia etmektedir.

Böylelikle çalışma, ikili ilişkilerdeki bozulmanın daha iyi anlaşılmasını sağladığı gibi devletler arası ilişkilerdeki güven analizinde yoğunlukla kullanılan Mahkûm İkilemi ve Oyun Teorisi kuramları yerine Bayes realizmini bu örneğe uyarlayarak Uluslararası İlişkiler literatürüne katkıda bulunmaktadır. Bayes realizmi, ismini İngiliz matematikçi Thomas Bayes’in matematik teorisinden almaktadır. Bayes teorisi parametrelerdeki değişkenler göz

- 1 Ömer Taşpınar, “Syria, the Kurds and the end of the Turkish-American alliance,” *Turkey, Russia and Iran in the Middle East: Establishing a New Regional Order* içinde, ed. Bayram Balci and Nicolas Monceau (Palgrave 2021): 213-233.
- 2 Andreas Krieg, “Externalizing the burden of war: the Obama Doctrine and US foreign policy in the Middle East,” *International Affairs* 92, no. 1 (2016), 112.
- 3 Obama’nın Suriye krizini yönetememesi konusunda ABD Temsilciler Meclisi Dış Politika Komitesi’nin ayrıntılı raporu için bkz: “A Crisis Mismanaged: Obama’s Failed Syria Policy,” 5 Haziran 2013, <https://www.congress.gov/113/chrg/CHRG-113hrg81339/CHRG-113hrg81339.pdf>
- 4 Cem Boke, *US foreign policy and the crises in Libya and Syria: a neoclassical realist explanation of American intervention* (University of Birmingham, 2017). Ahmet K. Han, “Paradise lost: a neoclassical realist analysis of Turkish foreign policy and the case of Turkish-Syrian relations,” *Turkey-Syria Relations* içinde, ed. Raymond Hinnebusch and Özlem Tür (Routledge, 2016), 55-69. Nuri Yeşilyurt, “Explaining Miscalculation and Maladaptation in Turkish Foreign Policy towards the Middle East during the Arab Uprisings: A Neoclassical Realist Perspective,” *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace* 6, no. 2 (2017): 65-83. Mehmet Şahin, “Theorizing the Change: A Neoclassical Realist Approach to Turkish Foreign Policy,” *Contemporary Review of the Middle East* 7, no. 4 (2020): 483-500. Barış Çağlar, “Türkiye’nin Suriye Politikası: Yeni-Klasik Realist Bir Bakış,” *Ortadoğu Analiz* 4, no. 7 (2012): 39-52. Burak Bınarcı, “Stratejik Ortam ve Tehdit Tanımlamaları Çerçevesinde Türkiye’nin Suriye Politikası (2002-2014),” *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 80 (2024): 283-308. Bilal Bahadır Karaca and Berk Köksal, “The Analysis of Turkish Foreign Policy in Syria: A Neoclassical Realist Perspective,” *Przegląd Strategiczny*, no. 15 (2022): 43-58. Şevket Ovalı ve İlkin Özdkimenli, “Ideologies and the Western Question in Turkish Foreign Policy: A Neo-classical Realist Perspective” *All Azimuth* 9, no. 1, (2020): 105-126.

önüne alınarak her seçeneğin ihtimali, maliyeti ve getirisinin hesaplanarak en az maliyetli ve en faydalı seçeneğin bulunmasını sağlayan matematiksel bir yöntemdir. Bayes kuramı bir matematik teorisi olarak felsefecilerce bilişsel felsefe alanında varsayımsal çıkarım, akıl yürütme ve felsefi gerçekçilik kavramları bağlamında kullanılmıştır. Bayes realizmini Uluslararası İlişkiler disiplinine uyarlayan ilk çalışma, Andrew Kydd'ın *Trust and Mistrust in International Relations* adlı kitabıdır.⁵

Bayes realizmini uluslararası ilişkiler çalışmalarında, her örnek olayda ve iş birliğinde aktörlerin birbirleri hakkındaki geçmiş bilgi ve deneyimlere dayanarak hangi ön kabullerle güven ve güvensizlik temelinde karar verdiklerini açıklamaya yardımcı olmaktadır. Bu nedenle bu çalışma Suriye krizinde Türk-Amerikan ilişkilerini analiz etmek için bu yaklaşımı temel almaktadır. Bu bağlamda bu çalışmada öncelikle Bayes realizminin daha iyi anlaşılması için Uluslararası İlişkiler teorilerinin geleneksel yaklaşımlarından realizmin teorik gelişimi anlatılmaktadır. Buradan hareketle Bayes realizminin temel görüşleri, aktörler arasındaki güven ve güvensizlik ilişkisinin analizine yaptığı katkılar açısından detaylı biçimde ele alınmaktadır. Çalışmanın devamında Suriye krizinde Türkiye ve ABD arasındaki güven-güvensizlik ilişkisi analiz edilmektedir. Bu analize göre, krizin başında iki ülke iyi deneyimlerin etkisiyle birbirlerine güvenip iş birliği yapma niyetiyle hareket etmiştir. Buna rağmen süreç içerisinde Suriye'deki farklı aktörlerle ilişkiler Türk-Amerikan iş birliğini güven testine tabi tutmuş, sonuç olarak taraflar karşılıklı güvensizlik nedeniyle başka aktörlerle iş birliği yapmayı seçmiştir.

Kuramsal Çerçeve: Realist Geleneğin Doğuşu ve Gelişimi

Birinci Dünya Savaşı'nın ardında bıraktığı yıkım ve düzensizlik ortamı Uluslararası İlişkiler disiplininde savaşın nasıl önlenebileceği sorusuna cevap arama çalışmalarını başlatmıştır. Bu çerçevede idealistler, barış ve etik değerler odaklı liberal uluslararasıcı bir yaklaşımı savunmuştur.⁶ İdealistlere göre uluslararası hukuka saygı duyulmalı ve ortak evrensel değerlerle Milletler Cemiyeti (MC) gibi uluslararası örgütlerin yer aldığı bir dünya düzeni kurulmalıydı.⁷ Liberal yaklaşım, devletlerin anarşik düzene rağmen iş

5 Princeton Üniversitesi Yayınlarının 2005 yılında bastığı bu çalışma 2006 yılında American Political Science Association tarafından Çatışma Süreçleri alanında yılın en iyi kitabı ödülüne layık görülmüştür.

6 Mark D. Gismondı, *Ethics, Liberalism and Realism in International Relations* (Routledge, 2008), 17-22.

7 Alman felsefeci Immanuel Kant, 1700'lerin sonunda yazdığı 'Ebedi Barış Üzerine Felsefi Deneme' isimli eseriyle, bazı koşullar sağlandığı zaman devletler arası devamlı bir barış ortamının mümkün olacağını savunmuştur. Kant'ın sürekli barış düşüncesi idealist paradigmanın temel düşünme biçimini oluşturmuş ve idealistler, barış ve uluslararası örgütler odaklı düşünmüşlerdir.

birliği yapmalarıyla ilgilenirken savaşları engelleme amacı gütmektedir. Bu çabalara rağmen MC'nin başarısızlığı ve İkinci Dünya Savaşı'na engel olunamaması, iki savaş arası dönemde hâkim olan idealist paradigmanın yerini güç politikalarına odaklanan realizme bırakmasına neden olmuştur.

Klasik realist teorinin önde gelen temsilcileri; Hans J. Morgenthau, Edward H. Carr ve Reinhold Niebuhr olmuştur. Carr, idealistlerin ütopyacı yaklaşımlarının aksine dünya gerçekliklerinin objektif bir siyasal temele oturtulması gerektiğini düşünmüş ve neden-sonuç ilişkisi üzerine odaklanmıştır.⁸ Siyaseti analiz etmede ve değerlendirmede objektif yasaların geçerli olduğunu düşünen Morgenthau ise bu yasalara ulaşmada ve değerlendirmede akıl ve rasyonelliği temel almıştır. Morgenthau'ya göre normal bireyler karar alırken nasıl rasyonel davranıyorsa devlet adamları da karar alırken rasyonel ve akılcı kararlar alırlar. Yine Morgenthau'ya göre devletlerin davranışlarını analiz ederken bu devletlerin ideolojisini ve karar alma mekanizmasını incelemek doğru sonuçlar vermeyebilir zira devlet adamları ulusal çıkarlar doğrultusunda hareket edeceğinden devletlerin ideolojileri ve çizdikleri imajlar yanıltıcı olabilmektedir. Morgenthau için realizmin temel kavramlarından olan güç sadece bir aktöre ait değildir, sistemdeki bütün aktörler güç sahibi olabilir ve güçlerini arttırmak isteyebilir. Güce sahip olma amacı kazanç sağlama amacıyla eş doğrultudadır, zaman ve şartlar nasıl değişirse değişsin devletler çıkarlarının peşindedir. Realizm ahlak olgusunu da tamamen görmezden gelmemektedir. Aksine realizm bu olguyu bir elekten geçirerek kendine göre uygun koşullara uyarlamaktadır ancak devlet genelinde bakıldığı zaman realizm için ulusal çıkar birincil amaç olmalıdır çünkü devletlerin moral sorumlulukları her şeyden önce temsil ettikleri ulusa karşıdır. Morgenthau'ya göre bir devletin ahlaki değerlerinin tüm dünyaya uygulanması ve genel ahlaki değerler hâline gelmesi mümkün değildir. Bir devletin bütün dünyaya kendi değerlerini uygulaması, diğer devletleri baskı ve kontrol altına almak demektir ve realizm buna karşı çıkmaktadır. Ayrıca realizme göre siyasal alan özerk olmalıdır; tıpkı diğer disiplinlerin kendi alanlarında özdeşleştiği gibi siyasal alan da uluslararası ilişkiler disipliniyle özdeşleşmelidir.

Bu argümanlara göre realizm, devletlerin bir üst otoritenin olmadığı anarşik bir düzende yaşadığını, bu anarşik düzende devletlerin güç rekabeti ve çıkar çatışmaları içerisinde olduğunu savunmakta, devletleri uluslararası ilişkilerin temel aktörü olarak kabul etmektedir. Realizm uluslararası ortamı anarşi ortamı olarak tanımladığı için iş birliğine inancı azdır ve aktörler

8 Edward Hallett Carr ve Michael Cox, *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations* (Palgrave, 2001), 12-13.

arasında güven problemi mevcuttur. Uluslararası anarşik düzende üst bir kurum olmadığı için devletler karşılaştıkları sorunlarda kendi başlarının çaresine bakmalıdırlar. Bu nedenle realizmin devlet güvenliğini sağlamak için temel amacı askerî, ekonomik, diplomatik ve teknolojik boyutları olan gücün arttırılmasıdır.

Realist kurama göre uluslararası anarşik düzende var olan belirsizlik durumu ve bu düzendeki aktörlerin amaçlarının kesin olarak bilinmemesi, uluslararası ilişkilerde güvenlik ikilemini doğurmaktadır. Anarşi durumunun temel aktörü olan devletlerden herhangi birinin güç kapasitesini arttırmak istemesi ve bu yöndeki girişimleri, diğer aktörleri rahatsız etmektedir. Çünkü bir aktörün gücünü arttırmadaki amacı tam olarak bilinmemektedir ve bu aktörü kontrol edecek bir üst kurum mevcut değildir. Bir aktörün güçlenmesi diğer aktörleri tehdit edeceğinden dolayı diğer aktörler de güç arttırma çabasına gireceklerdir ve güç rekabeti oluşacaktır. Anarşi ve güvensizlik ortamının şekillendirdiği bu güç rekabeti, güvenlik ikilemini doğurmaktadır.

Soğuk Savaş döneminde sistemdeki güç dağılımının devletlerin davranışlarına etkisi klasik realizmin yerini yapısal realizme bırakmasına neden olmuştur. Özellikle Kenneth N. Waltz'un⁹ bakış açısı 1970'ten sonra realizme yeni bir soluk katmıştır. Waltz, devlet davranışlarının insan doğasına atfedilen değişmez özelliklerle açıklandığı klasik realizmin yerine uluslararası sistemin yapısının ve sistemdeki güç dağılımının etkisini öne çıkaran bir analizi tercih etmiştir. Yapısal realizm üç temel unsura önem vermektedir: anarşik düzen, güvenlik önceliği ve güç dağılımı. Yapısal realizm, klasik realizmde olduğu gibi anarşik sistemi benimsemesine rağmen anarşinin getirdiği bir düzenin var olduğunu savunmakta ve devletlerin tek başlarına karar veremediklerini, bu sistemin dayatmaları ve kısıtlamaları çerçevesinde karar verdiklerini savunmaktadır. Kısacası yapısal realizm uluslararası siyaseti sadece devletlerin değil anarşik düzenin belirlediğini düşünmektedir. Buna göre aktörler, anarşik düzende güvenlik öncelikli politikalar üretilip rakiplerinin kazançlarını ve güç potansiyellerini göz önünde bulundurmaktadırlar.

Yapısal realizm devletlerin ne kadar güce ihtiyacı var sorusuyla güç ihtiyacı hakkında farklı görüşlere ayrılmıştır. Bu görüşler saldırgan realizm ve savunmacı realizm diye ayrılmaktadır. Saldırgan realist yaklaşıma göre devletler devamlı güçlerini arttırma çabası içindedirler. Bundan dolayı devletlerin

9 Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* (McGraw Hill, 1979), 27.

temel amacı, küresel olmasa da bölgesel hegemon güç olmaktır.¹⁰ Savunmacı realistler ise uluslararası anarşi ortamında bir devletin hayatta kalması için yeteri kadar güçlenmek gerektiğini düşünmekte, fazla güç toplama çabalarının diğer aktörleri tahrik edeceğinden ve güç dengesini bozacağından dolayı güç arttırma politikalarındansa hayatta kalmaya yetecek güce ulaşma politikalarını tercih etmektedirler. Savunmacı realistlere göre bir devlet güç artışına gittiğinde diğer devletler buna karşı ittifaklar kurabilirler. Saldırgan realistlere göre ise devletlerin kesin amaçları bilinmediği için değişen güç dengesine karşı ittifak kurmaya yönelmek her zaman olumlu sonuç veremeyebilir, bundan dolayı devletler güç dengesinin bozulması durumunda ya güç artışına giderek ya da savaşa giderek dengeyi sağlayabilir. Hem savaş hem de güç artışı yapamayan küçük çaplı devletler ise kendilerinden büyük devletlerin yanına yanaşırlar, buna bandwagoning (peşine takılma) politika-sıyla hayatta kalma denir.

Yapısal realizme göre güçlü aktörlerin diğer aktörleri kontrol altında tutması istikrarı getirmektedir. Güçlü aktör ve aktörlerin kontrol çabasının devamında daha az güçlü olan aktörlerin de güç artırması ve güç rekabetinin genişlemesi, güç dengesinin bozulması ve uluslararası düzenin de değişmesi anlamına gelmektedir. Aktörler arasındaki güç mücadelesi ve sistemin değişmesi, hegemon gücün konumunu kaybetmek istememesi gibi sonuçlar savaşları doğurmaktadır. Bu nedenle çok kutuplu sistem ile iki kutuplu sistem karşılaştırıldığında, savaş ihtimali çok kutuplu sistemde daha yüksektir. Dolayısıyla Soğuk Savaş döneminin çift kutuplu güç dengesi istikrarlı bir yapı olarak değerlendirilmiştir.

Soğuk Savaş'ın güçlü bir kutbu olan Sovyetler Birliği'nin herhangi bir askeri müdahale ve mücadele olmadan çözülmesi ve böylesine güçlü bir yapının dağılması, yapısalcı realist paradigma çerçevesinde anlam bulamayınca, neo-klasik realizm düşüncesi ortaya çıkmıştır. Yapısalcı realizm devletleri sistem düzeyinde analiz ederken neo-klasik realizm, sistem düzeyinde analizin yanında devletlerin iç unsurlarının ve siyasal yapılarının da ele alındığı bir analiz biçimi oluşturmuştur. Böylece Sovyetler Birliği'nin çöküşünün iç siyasal ve ekonomik boyutu analiz edilebilir hâle gelmiştir. Gideon Rose,¹¹ Randall Schweller,¹² Stephan Walt¹³ gibi isimlerin önderliğinde gelişen neo-klasik realizm, uluslararası sistemin belirsizlik ve güvensizlik paradig-

10 John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*, (W. W. Norton & Company, 2014), 21.

11 Gideon Rose, "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy," *World Politics* 51, no. 1 (1998): 144-72.

12 Randall L. Schweller, *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest* (Columbia University Press, 1998), 35-36.

13 Stephen M. Walt, *Revolution and War* (Cornell University Press, 2013), 4-9.

malarının yanında iç siyasi unsurlar, küresel ve ulusal ekonomik etkenler ve karar alıcıların dünyayı nasıl algıladıklarının devletlerin tutum ve davranışlarında etkili olduğunu düşünmüşlerdir. Neo-klasik realistler, uluslararası anarşik sistemin devlet adamları tarafından farklı değerlendirileceğini öne sürmüştür. Uluslararası anarşik düzende temel aktör olan devletlerin iç siyasi yapıları ve unsurlarının değerlendirilmesi ve devlet yöneticilerinin karar alma yöntemleri, neo-klasik realizmin analiz düzeyine eklenmiştir.

Neo-klasik realist yaklaşım devletlerin dış politikalarının uluslararası anarşik sistemin getirdiği güç rekabeti ve güvenlik kaygılarıyla şekillendiğini savunmaktadır. Bununla birlikte devletlerin anarşik düzen içerisinde hareket ettikleri, bu düzenin dayattıklarını nasıl algıladıkları ve bu tepkilerin sonucunda şekillenen davranışlar ekseninde politika ürettikleri varsayımlarına dayanan analizler yapmaktadır.

Görüldüğü gibi Uluslararası İlişkiler yaklaşımlarından realist geleneğin gelişimi klasik realizm, yapısal realizm ve neo-klasik realizmle açıklanmaktadır. Bu çalışma devletler arasındaki güven ve güvensizlik ilişkisini anlamaya katkılarını dikkate alarak Türk-Amerikan ilişkilerinin Suriye sınavını Bayes realizmi kullanarak analiz etmeyi önermektedir. Bunun için öncelikle bir sonraki bölümde Bayes realizminde güven ve güvensizlik kavramlarının yerine açıklık getirilmektedir.

Kavramsal Çerçeve: Bayes Realizminde Güven ve Güvensizlik

Uluslararası ilişkiler teorilerinde güven kavramı, aktörlerin birbirlerine karşı olan davranışları, iyi niyetli yaklaşımları, pozitif eylemler ve karşılıklı iş birliğinin istismar edilmemesi gibi unsurlara dayanmaktadır. Literatürde güven ve güvensizlik kavramları farklı açılardan ele alınmaktadır. Diego Gambetta, güven kavramını bir aktörün bir başka aktörün ulusal çıkarlarla uyumlu ya da en azından ulusal çıkarlara zararı olmayacak eylemler gerçekleştireceğini düşüncesiyle iş birliği yapmasıyla açıklamaktadır.¹⁴ Gambetta'nın tanımına benzer nitelikte bir başka tanım yapan Nicholas J. Wheeler ise güveni, bir başka aktörün eylem ve davranışlarından olumlu beklentiler içerisinde olma durumu olarak tanımlamaktadır.¹⁵ Literatürde güven ile ilgili birden fazla tanım olmakla birlikte, araştırmacılar tarafından genel olarak kabul gören güven tanımı, "bir tarafın diğer tarafa rızayla kendi kontrolünü verme eğilimi" şeklinde özetlenebilir. Araştırmacılarca ortak kabul

14 Diego Gambetta, *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations* (Basil Blackwell, 1988), 17.

15 Nicholas J. Wheeler, "Trust-Building in International Relations," *Peace Prints: South Asian Journal of Peacebuilding* 4, no. 2 (2012): 2.

gören başka bir tanımla güven, ilişkilerin davranışsal belirtilerinden doğmaktadır; yani aktörlerin zarar görmediği ve görmeyeceğine inandığı etki-leşim durumlarında ortaya çıkmaktadır.¹⁶

Güven ile ilgili diğer tanımlara bakıldığında Robert Solomon ve Fernando Flores, aktörlerin birbirlerine savunmasız bir şekilde yaklaşarak güvenilebilir olduklarını kanıtlayabilmek için bu yolu tercih ettikleri çıkarımında bulunmuşlardır.¹⁷ Buna rağmen güven, koşulsuz bir olgu değildir, bir aktör başka bir aktöre bir işi yapması karşılığında güvenmektedir.¹⁸ James Notter'a göre bir aktör risk alıp karşı tarafa güvenirse ve bu güven ilişkisinde karşı tarafı istismar etmez, aksine karşı tarafın çıkarına hizmet ederse başka aktörler için daha fazla güvenilebilir hâle gelecektir.¹⁹ Deborah Welch Larson, üç farklı yolla güvenin oluştuğunu ifade etmiştir:²⁰ Rasyonel seçim, yerel yapılar ve meşruluk ve ayrıca psikolojik faktörler. Rasyonel seçimle aktörler için maddi ve ekonomik ilişkiler önemliyken yerel yapılar ve meşrulukta aktörlerin davranışlarında güvenilirlik olgusu önemlidir. Psikolojik faktörler ise kötü sonuçlar riske edilerek bir aktörün başka bir aktöre güvenmesinde rol oynayabilmektedir.

Andrew Kydd, güven olgusunu daha iyi anlamak ve açıklamak için Uluslararası İlişkiler oyun teorilerinden yararlanmış, matematikte bir olasılık kuramı olan Bayes teoremini realizme uyarlamıştır. Böylelikle devletler arası ilişkilerde güven ve güvensizlik ilişkilerindeki olasılık hesaplarına göre iş birliğinin nasıl gerçekleştiğinin daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Kydd'e göre güven, bir aktörün diğer aktörün iş birliğini istismar etmek yerine karşılıklı iş birliğini tercih edeceğine duyulan inançtır.²¹ Güvensizlik durumu ise aktörlerin birbirlerinin çıkarlarıyla çatışan davranışlar sergileyebilecek alanların mevcudiyetidir.²² Buradan hareketle bu çalışma, güven kavramını aktörlerin ilişkilerinde karşı taraftan herhangi bir tehlike beklemediği, karşılıklı iş birliğine uygun bir olgu olarak tanımlamaktadır. Güvensizlik kavramını ise uluslararası sistemdeki belirsizlik neticesinde devletlerin güvenlik

16 Aaron M. Hoffman, "A Conceptualization of Trust in International Relations," *European Journal of International Relations* 8, no. 3 (2002): 377.

17 Robert C. Solomon ve Fernando Flores, *Building Trust in Business, Politics, Relationships, and Life* (Oxford University Press, 2003), 19-20.

18 Russell Hardin, "Trust in Government," *Trust and Governance* içinde, ed. V. A. Braithwaite ve Margaret Levi, (Russell Sage Foundation 1998) 12.

19 James Notter, "Trust and Conflict Transformation," *The Institute for Multi-Track Diplomacy* (1995), 7-8, erişim 7 Ocak 2025, <https://imtdsite.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/03/op-5.pdf>.

20 Deborah Welch Larson, "Trust and Missed Opportunities in International Relations," *Political Psychology* 18, no. 3 (1997): 703.

21 Andrew H. Kydd, *Trust and Mistrust in International Relations* (Princeton University Press, 2005), 4.

22 Kydd, *Trust and Mistrust*, 6.

kaygılarından kaynaklanan ikili ya da grup ilişkilerinde sergilediği şüpheli davranışlar bütünü olarak tanımlamaktadır.

Andrew Kyd, Mahkûm İkilemi teorisi ekseninde aktörler arasındaki güven ilişkisini ele almış ve bu bağlamda aktörlerin karşı tarafın iş birliğini istismar edeceği inancıyla iş birliğinde bulunmadığını iddia etmiştir. Mahkûm İkileminde iş birliğinin bulunmaması, bu oyunun aktörlerini güvenilmez kılmaktadır.²³ Güvence Oyunu modelinde ise aktörler güvenilir olarak tanımlansa da aktörler arasında ileride oluşabilecek görüş ayrılıkları ve güvensizlik belirtileri, ilişkilerde güvensizliğe yol açabilmekte ve iş birliğinin oluşmayacağı durumları oluşturabilmektedir. Genel olarak bakıldığında her katılımcı tarafından güven eşiği sağlanıyorsa ilişkilerde minimum güven ve iş birliği mümkündür. Mahkûm İkilemi modelinde güven ve iş birliği olasılığı daha azken Güvence Oyunu modelinde güvensizlik ve iş birliğinin bozulması olası bir ihtimal olsa da güven ve iş birliği daha yüksek bir olasılıktır.

Bayes kuramı, bilgi ve kanıt elde ettikçe mevcut hipotezin olasılığının yeniden değerlendirildiği matematiksel bir çıkarım veya doğrulama kuramıdır.²⁴ Kydd, Bayes realizmini geliştirerek uluslararası ilişkilerde aktörler arasındaki güven ve güvensizlik olguları üzerine daha kapsamlı bir yaklaşım önermektedir. Bayes realizmi, devletlerin davranış ve tutumları karşısında bir başka devletin inanç ve düşüncelerinin nasıl şekillendiğini incelemekte ve karar alıcıların rasyonel inançlarına göre bu inançların nasıl şekillendiğini açıklamaktadır. Ayrıca bu karar alıcıların rasyonel inanç ve düşünceleri, yeni bilgilere göre rasyonel değişim gösterebilmektedir. Yani karar alıcıların rasyonel inançları devletlerin diğer devletleri nitelendirmesinde etkili olmaktadır.

Kydd çalışmasında teorik olarak güvenin oluşması için dört unsurun dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.²⁵ İlk olarak devletlerarasında iş birliğinin gerçekleşmesi önemli bir güven gerektirmektedir. İş birliği için gereken güven, devletin göreceli gücü ve çatışma maliyetleri dâhil olmak üzere bir dizi değişkene bağlıdır. İkinci olarak güvenilir aktörler arasında çatışma olduğu zaman biri ya da ikisi de güvenilmez olarak görülebilir, bu yüzden çatışma içerisindeki aktörler birbirlerine güvenmediği gibi diğer aktörler de onlara güvenmeyecektir. Üçüncü olarak çok aktörlü sistemlerde hegemon aktörün bulunması iş birliğini ve güveni sağlayabilir ancak güven vermeyen bir hegemonun mevcut olduğu durumlar sistemi daha da güvensizleştirir.

23 Kydd, *Trust and Mistrust*, 81-82.

24 James Hawthorne, "Bayesian Induction is Eliminative Induction," *Philosophical Topics* 21, no.1(1993), 99-138.

25 Kydd, *Trust and Mistrust*, 4.

cektir. Son olarak ise eğer iki aktör de güvenilir aktörler ise birbirlerine güvence sağlayacak ve iş birliği gerçekleştireceklerdir.

Bayes realizmi, diğer realist yaklaşımlarla aynı ön kabulleri paylaşmakla birlikte bazı noktalarda farklılık göstermektedir. Thomas Hobbes'un yaklaşımı ile benzer olarak devletlerin güvenlik arayışlarının ve anarşik sistemden kaynaklanan hayatta kalma hedefinin, devletler için önemli bir amaç olduğunu kabul etmektedir. Kydd'in Bayes realizmine göre devletlerin, güvenlik arayışının dışında fethetme ve genişleme amaçları da olabilmektedir.²⁶ Yani bazı devletler sadece güvenlik odaklıyken bazıları ise saldırgan amaçlara sahip olabilmektedir. Kısacası diğer realist yaklaşımlardan ayrıldığı en temel nokta, devletlerin amaçlarının verili kabul edilmeyip çeşitlilik gösterebileceğidir.

Bununla birlikte Bayes realizmi, klasik realizmin aksine, uluslararası ilişkilerde bir güvensizlik eğiliminin hâkim olmadığını savunur. Aktörler geçmişteki olumsuz deneyimleri değil, olumlu deneyimleri referans alarak birbirlerine duydukları güvenme eğilimiyle yakınlaşmaktadırlar.

Kydd, devletlerin birbirlerinin hareketlerine karşı inançlarının nasıl şekillendiğini ve bu inançlar ekseninde bu davranışlara nasıl cevap verdiklerini açıklamaktadır. Bayes realizmine göre devletlerin güvenlik arayıcısı mı yoksa yayılmacı mı olduğu doğrultusunda birbirlerine karşı olan inançlarının şekillenmesi bir süreç içerisinde belirlenmektedir. Bu süreç içerisinde inançlar yanlış doğrultuda olsalar da zaman içerisinde düzelir ve taraflar göreceli olsa da birbirleri hakkındaki düşüncelerini belirlerler. Bir devletin hatalı bir güveni, ikili ilişkilerde istismarı ortaya çıkarabileceği gibi haksız bir güvensizlik durumu iş birliği fırsatlarını kaçırmaya, yüksek maliyetli çatışmalara ve savaşımlara neden olabilmektedir. Bayes realizmi devletlerin birbirleri hakkındaki düşüncelerini ve birbirlerinin niyetlerini anlamanın kolay bir süreç olmadığını kabul etmektedir. Öğrenme sürecinin iyi analiz edilmesi gerekmedir. Bu açıdan Bayes realizmine yöneltilen en temel eleştirilerden biri, bu yaklaşımın devletlerin hareketlerinin analizinden yola çıkması ve bu hareketlerin her an değişebilme ihtimalinin aktörler arasında güven veya güvensizlik kanısına ulaşmak isteyen süreci uzun ve belirsiz kılmasıdır.²⁷

Bayes kuramına göre devletlerin birbirlerinin niyetlerini öğrenmesi iş birliği ile gerçekleşmektedir. İş birliği durumunda devletlerin davranışları göz-

26 Kydd, *Trust and Mistrust*, 18.

27 Philip Arena, *Trust and Mistrust in International Relations* değerlendirmesi, Andrew Kydd, *Journal of Conflict Studies* 29, (2009), 199-201.

lemlenebilmekte ve böylece güvenlik arayışı içerisinde olan aktör mü yoksa saldırgan bir aktör mü sorusuna cevap verilebilmektedir. Devletler iş birliği yoluyla niyetlerini ve kendilerini diğer devletlere kanıtlama şansı bulur ve doğru analizler neticesinde güven inşa edebilirler.²⁸

Bu bağlamda çalışmada Suriye krizinin başlangıcında Türkiye ve ABD'nin, Bayes realizminin vurguladığı gibi, hangi olumlu iş birliği deneyimlerinin bilgisiyle birbirine güvenme eğiliminde olduğunun daha iyi anlaşılması için ikili ilişkilerin tarihi gelişimine yer verilerek güven-güvensizlik analizine geçilmektedir.

Tarihsel Analiz: Geçmiş Deneyimlerde Türk-Amerikan İlişkileri

İki farklı coğrafyanın iki önemli aktörünün karşılaşması 18. yüzyılda Akdeniz'de Osmanlı Devleti'ne bağlı olan Cezayir korsanlarının Amerikan ticaret gemilerine saldırması ile başlamıştır. Daha sonraki yıllarda durum değişmiş ve Amerikan ticaret gemileri güvenle Osmanlı coğrafyasında yelken açmıştır. 1797 yılıyla beraber Amerikan gemileri önce İzmir'e, daha sonra İstanbul'a gelmeye başlamışlardır. Yıllar geçtikçe ilerleyen ekonomik ilişkilerle beraber Osmanlı Devleti Karadeniz'i Amerikan gemilerine açmış ve Amerikan ticaret gemilerine Avrupalı devletlerle eşit haklar vermiştir.²⁹ Ticari ilişkilerin resmîyet kazandığı ve ABD'ye "en fazla gözetilen devlet olma" avantajını sağlayan 1830 tarihli Osmanlı-Amerikan Ticaret ve Seyr-ü-Sefanın Antlaşması imzalanmıştır.³⁰ Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti toprakları üzerinde İzmir gibi önemli ticaret noktalarına Amerikan konsoloslukları açılmış ve ekonomik ilişkiler hızla gelişmiştir.³¹ İstanbul'daki Amerikan Büyükelçiliği 1831 yılında açılmış, Washington'daki Osmanlı Büyükelçiliği ise 1867 yılında kurulmuştur.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Türk-Ermeni ilişkileriyle ilgili olarak Amerikan basını Ermenilere destek vermiştir. Öte yandan ABD, Osmanlı Devleti'nin müttefiki olan Almanya'ya savaş ilan ettiğinde Osmanlı Devleti'ne savaş ilanında bulunmamıştır. Birinci Dünya Savaşı'nın sonlarında ortaya çıkan Wilson İlkeleri ile Osmanlı Türkiye'sinde azınlıkların özerklikleri ve boğazların yönetiminin uluslararası olması fikirleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'ni bölme amaçlarının karşısında,

28 Kydd, *Trust and Mistrust*, 19.

29 Füsün Türkmen, *Kırılğan İttifak'tan "Model Ortaklığa": Türkiye – ABD İlişkileri* (Timaş Yayınları, 2012), 20-21.

30 Çağrı Erhan, *Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri* (İmge Kitabevi, 2015), 127.

31 Çağrı Erhan, "Main Trends in Ottoman-American Relations", *Turkish American Relations: Past, Present and Future* içinde, ed. Mustafa Aydın ve Çağrı Erhan (Routledge 2004), 3-25.

daha barışçıl görünen Wilson ilkeleri Osmanlı'da olumlu yankılar bulmuş ve Wilson Prensipleri Cemiyeti kurulmuştur. Wilson ilkeleri ile Osmanlı'da Amerikan himayesi konuşulmaya başlanmış ve Avrupa'nın tehdit olmasına karşı ABD sığınılacak tek liman olarak görülmeye başlanmıştır. Kurtuluş Savaşı'nı başlatan Mustafa Kemal Paşa, manda ve himayeye karşı olmasına rağmen ABD ile ilişkileri İngilizlere karşı kullanmak için ABD'yi karşısına almamıştır. Lozan Barış Antlaşması'ndan sonra Türkiye ile ABD arasında ilişkiler normalleşme sürecine girmiş ve 1927'de Türkiye'ye ilk Amerikan Büyükelçisi gelmiş ve aynı yıl Türkiye de Washington'a ilk büyükelçisini göndermiştir.³²

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'ndan kaçınmak istemiştir ve bunu zorlukla yürüttüğü bir denge oyunuyla başarabilmiştir.³³ Türkiye'yi İkinci Dünya Savaşı'na çekmek isteyen İngilizlerin aksine ABD, Türkiye'nin savaşa girmeme tutumunu anlayışla karşılamış ve desteklemiştir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği, Türkiye'ye dört defa nota göndermiş ve boğazların durumunun yeniden değerlendirilmesini istemiştir. ABD bu durumda ya Sovyetler Birliği'nin yayılmacılığını izleyecek ya da karşısında duracaktı. 19 Ağustos 1946 tarihli Sovyetler Birliği'ne cevap notasında ABD, Türkiye'yi kesinlikle destekleyeceği ve Türkiye'ye karşı bir saldırı veya tehdit durumunda konunun Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyine taşınacağını bildirmiştir.³⁴

Yunanistan ve Türkiye'yi Sovyetler Birliği tehdidine karşı askerî ve ekonomik olarak güçlendirmek, uzun dönemde ise Sovyet genişlemesini dünyanın neresinde olursa olsun engellemek ve Amerikan ekonomik ve siyasal anlayışının, yani kapitalizmin ve siyasal liberalizmin yayılmasını sağlamak amacıyla Truman Doktrini ilan edilmiştir.³⁵ ABD'nin hedeflediği Sovyetler Birliği'nin yayılmasını engelleme çabaları sonucunda Yunanistan'a ve Türkiye'ye para yardımı yapılması Amerikan Kongresinden geçmiştir.

Soğuk Savaş döneminde Sovyetler Birliği'ne duyulan güvensizliğe karşı ABD, ekonomik yardımları ve İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan liberal dünya düzeninde temsil ettiği değerlerle güvenilen başlıca aktör olmuştur. Amerikan'ın Marshall yardımları Türk dış politikasının batı ekseninde şekillenmesini güçlendirmiştir.³⁶ 18 Şubat 1952'de Türkiye'nin Sovyetler Bir-

32 Fahir Armaoğlu, *Türk-Amerikan İlişkileri 1919-1997* (Kronik, 2017), 45-59.

33 Selim Deringil, *Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşında Türk Dış Politikası* (Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2007), 5.

34 Türkkaya Ataöv, *Amerika, NATO ve Türkiye* (İleri Yayınları, 2006), 177-182.

35 Çağrı Erhan, "Batı Bloku Ekseninde Türkiye-1," *Türk Dış Politikası Cilt 1: 1919-1980 içinde*, ed. Baskın Oran (İletişim Yayınları, 2001), 531.

36 Oral Sander, *Türk-Amerikan İlişkileri 1947-1964* (İmge Kitabevi, 2016), 77.

liği'nin yayılmacılığına karşı kurulan Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (North Atlantic Treaty Organization-NATO) üyesi olması Türkiye'nin Avrupa güvenliği açısından öneminin uluslararası arenada kabul edilmesinin de bir göstergesi olmuştur.

Ortadoğu'da Sovyetler Birliği'nin ve komünizmin yayılmasına engel olmak için ABD ve Türkiye'nin çalışmalarıyla 1955 yılında Bağdat Paketi kurulmuştur.³⁷ Sovyetler Birliği'ne karşı ABD'nin Jüpiter füzelerinin Türkiye'ye kurulmasına olanak sağlayan gizli anlaşma Paris'te 1959 yılında imzalanmıştır. ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower 1959'un Aralık ayında Türkiye'yi ziyaret eden ilk ABD başkanı olmuştur. ABD ve Türkiye arasında birçok anlaşma yapılmıştır. 1970 yılında Başbakan Süleyman Demirel bir açıklamada bu anlaşmaların toplam sayısının 91 olduğunu bildirmiştir.³⁸

Öte yandan 1962 Küba füze krizi, ABD'nin aldığı kararların Türkiye'nin güvenliğine ve çıkarlarına zarar verebileceğini göstermiş ve Türk-Amerikan ilişkileri yara almıştır. Benzer şekilde Türkiye, Kıbrıs'a müdahaleye hazırlanırken 5 Haziran 1964'te ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'ın mektubuyla sarsılmıştır. Mektupta Türkiye'nin müdahalesiyle çıkacak bir savaşta Sovyetler Birliği karşısında desteklenmeyeceği belirtilmiştir.³⁹ 1970'li yılların başındaki iki ülke arasındaki Afyon krizi⁴⁰ de ABD'de Türkiye karşıtlığını, ekonomik ve askerî yardımların kesilmesini ve ambargo uygulanmasını gündeme getirecek kadar ilişkilerde problematik bir dönemi başlatmıştır.⁴¹ Dahası Kıbrıs'ta artan şiddet karşısında Türkiye'nin askerî müdahalesine karşı ABD Başkanı Gerald Ford ve ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger ambargo taraftarı olmasa da Senato'nun ve Temsilciler Meclisi'nin oylamalarıyla 17 Aralık 1974 tarihinde Türkiye'ye silah ambargosu uygulanması kararı alınmıştır.⁴² Güveni ve iş birliğini sorgulatan bu gelişmelerin yanı sıra yükselen sağ ve sol ideolojik tartışmalar Amerikan karşıtlığının artmasına neden olmuştur. Bu karşıtlığın şiddete dönüştüğü olaylar yaşanmıştır.⁴³

37 Armaoğlu, *Türk-Amerikan İlişkileri*, 170.

38 Türkmen, *Kırılğan İttifak'tan 'Model Ortaklığa'*, 79.

39 Haluk Şahin, *Johnson Mektubu* (Kırmızı Kedi Yayınevi, 2002), 17.

40 ABD Başkanı Nixon, uluslararası uyuşturucu ticaretiyle mücadele etme politikasının önemli bir ayağı olarak gördüğü Türkiye'de afyon üretiminin yasaklanmasını istemiştir. Dönemin Türkiye Başbakanı Süleyman Demirel, halkın geçim kaynağı olarak üretildiği gerekçesiyle bu talebi reddetmiştir. Zamanla afyon üretimine sınırlamalar getirilse de Amerikan Kongresi'nde ve Senatosu'nda Türkiye'ye karşı eleştiriler artmıştır.

41 Çağrı Erhan, *Beyaz Savaş: Türk-Amerikan İlişkilerinde Afyon Sorunu* (Altınbaş Üniversitesi Yayınları, 2018), 78-85.

42 Burcu Bostanoğlu, *Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası* (İmge Kitabevi, 2008), 494-501.

43 1- İstanbul'u ziyaret eden Amerikan 6. Filosu mensubu askerlerin öğrenciler tarafından taraklanıp denize atılmaları; 2- Eski CIA üyesi olmakla suçlanan ABD Büyükelçisi Robert William Komer'ın arabasının yakılması; 3- Ankara civarlarındaki bir üste görevli Amerikalı bir çavuşun rehin alınması; 4- Dört Amerikan hava subayının kaçırılması olayları yaşanmıştır.

1980 askerî darbesi bu tartışmalara son verirken Türkiye siyasetini ve ekonomisini yeniden Amerikan politikalarıyla uyumlu hâle getirmiştir.⁴⁴ Soğuk Savaş sonrası dönemde Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Körfez Savaşı'nda ABD'ye desteği, Türkiye'nin Batı müttefiki kimliğini sürdürdüğünün göstergesi olmuştur. Türkiye, ABD'den ekonomik ve ticari yardımla kayıpların karşılanması, Türk ordusunun modernizasyonu ve Avrupa Topluluğu'na üyeliğin desteklenmesi sözüyle askerî üslerinin kullanımına izin vermiştir. Bu beklentilere karşılık Türkiye'yi Körfez krizi ve Clinton'ın Irak ve İran'ı "çifte çevreleme" politikası siyasal ve ekonomik açıdan olumsuz etkilemiştir. Irak'la ticaret durmuş, Kuzey Irak'ta Kürt siyasi varlığı güçlenmiş,⁴⁵ Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattı'nın uzun süre kapalı kalması sonucu Türkiye milyarlarca dolarlık zarara uğramıştır.⁴⁶

Buna karşılık Başkan Clinton, Türk-Amerikan ilişkilerini "stratejik ortaklık" olarak nitelendirmiş ve başkanlığı döneminde Türkiye, ABD'den sadece ekonomik ve askerî destek değil, aynı zamanda uluslararası meselelerde siyasi destek de almıştır. Avrupa'da meydana gelen Bosna ve Kosova krizlerinde ABD'nin ve Türkiye'nin çözüm için girişimlerde bulunması bu iki ülkenin ortak kaygılara sahip olduğunu ve güvenle iş birliği yürüttüğünü bir kez daha göstermiştir. 1990lı yıllarda içeride ve dışarıda Kürt sorunuyla mücadele eden Türkiye başta Yunanistan, Suriye ve Irak olmak üzere komşularıyla ve Avrupa'yla olan ilişkilerini ancak 1999 yılında ABD istihbaratının desteğiyle PKK lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanmasıyla normalleştirebilmiştir. 1999 yılında Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyeliği adaylığının kabul edilmesinde ABD'nin etkisi büyük olmuştur.

Öte yandan 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası ABD Başkanı George W. Bush'un teröre karşı savaş söylemiyle Afganistan ve Irak işgalleri, Amerikan karşıtlığını tekrar yükseltmiştir.⁴⁷ Bülent Ecevit'in başbakanlığı döneminde Türkiye ile ABD arasındaki en büyük etkileşim Afganistan'ın işgalinde Türkiye'nin ABD'ye verdiği destek olmuştur. Afganistan'ın işgalinde Türkiye, ABD'ye el-Kaide hakkında istihbarat sağlamış, İncirlik üssünün kullanılmasına izin vermiş ve işgal sürecinde ABD'yi desteklemiştir. Ancak konu Irak'ın işgali olduğunda Ecevit hükûmeti ABD'nin Irak'a tek yanlı askerî

44 Ali Balcı ve Elif Madakbaş Güleler, "Turgut Özal Dış Politikası: Amerikan Düzeninde Yeniden Konumlanma ve Otonomi Arayışı," *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* 15, no. 55 (2019): 93-95.

45 Ayaklanan Kürtlerin 1991'in bahar aylarında Irak ordusundan kaçarak Türkiye sınırına dayanması nedeniyle ABD ve Türkiye önderliğinde Huzur Harekatı'yla mülteciler için bir "güvenli bölge" ve bölgenin denetimi için Çekiç Güç adlı ortak birlik oluşturulması bunda etkili olmuştur.

46 Faruk Sönmezoglu, *Son Onyıllarda Türk Dış Politikası 1991-2015* (Der Yayınları 2016), 159.

47 Filiz Çoban Oran, "Competing Discourses of Nationalisms and Anti-Americanisms in Turkey: Iraq War as a Case Study," *ODTÜ Gelişme Dergisi* 45, no. 3 (2018): 1-18.

müdahalesine karşı çıkmış, komşusunun toprak bütünlüğünün öneminin farkında olmuş ve Irak sorununun diplomatik yollarla çözülmesini savunmuştur.⁴⁸

Kasım 2002’de iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), dış politikada ABD’yle ilişkilere öncelikli bir yer vermiştir. Türkiye kamuoyunun savaş karşıtı duruşuyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) 1 Mart 2003 tezkeresi kabul edilmese de hükümet, işgal sonrası süreçte bölgenin yeniden yapılandırılmasında⁴⁹ rol oynamak amacıyla ABD ile ilişkilerini yoğun biçimde devam ettirmiştir. Temmuz ayında Süleymaniye’de Türk askerlerinin sorgulanmak amacıyla başına çuval geçirilmesi medyada büyük yankı uyandırır da Eylül’de 8,5 milyon dolarlık kredi antlaşmasına karşılık Türkiye, askerinin Kuzey Irak’a girmemesi şartını kabul etmiştir.⁵⁰ Ayrıca Türkiye, İncirlik üssünden transit geçişlere izin verdiği gibi 2006’da imzaladığı Stratejik Vizyon Belgesi’yle Beyaz Saray’la askerî ve ekonomik iş birliğini arttırmıştır.

Türkiye’nin Müslüman ve demokratik kimliği ABD için terörle mücadelede önemli hâle gelmiş,⁵¹ ABD Başkanı Barack H. Obama ilk dış ziyaretini Türkiye’ye yapmıştır. ABD’ye göre Türkiye, Müslüman ülkeler için bir modeldi. Bu rolle uyumlu olarak Türkiye Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu’nun stratejik derinlik yaklaşımı Türkiye’nin başta Kuzey Afrika ve Ortadoğu olmak üzere İslam coğrafyasında yumuşak gücünü artırmıştır. Özellikle Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın 2009 Davos Zirvesinde İsrail Başkanı Shimon Peres’e Filistin meselesi konusunda gösterdiği “One Minute” tepkisi Müslüman halklarda popülerliğini arttırmıştır. Bu süreçte AB ile müzakerelerde yol kat edemeyen Türkiye’nin başka bölgelerle iş birliği arayışı da Türk dış politikasında eksen kayması tartışmalarına neden olmuştur.⁵²

İş Birliği ve İyi Deneyimler: Arap Ayaklanmaları Sürecinde Türk-Amerikan İlişkileri

2010 yılında Tunus’ta başlayıp Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerine yayılan protestolar ve ayaklanmalar kimi yönetimlerin değişmesine yol açmıştır.

48 Sönmezoğlu, *Son Onyıllarda Türk Dış Politikası*, 553-554.

49 Reha Keskintepe, “Ekonomi Gözlüğüyle Geniş Orta Doğu Projesi ve Türkiye,” *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, no 15 (2004), <https://www.mfa.gov.tr/ekonomi-gozluguyle-genis-orta-dogu-projesi-ve-turkiye.tr.mfa>

50 İlhan Uzgel, “Dış Politikada AKP: Stratejik Konumdan Stratejik Modele,” *Bir Dönüşümün Bilançosu* içinde, ed. İlhan Uzgel ve Bülent Duru, (Phoenix 2009), 374.

51 Muharrem Ekşi, “Ak Parti Döneminde Ortadoğu’da Türk-Amerikan İlişkilerinin Jeokültürel Ekseni: İslami Kimlik,” *Akademik Bakış* 9, no. 19 (2016): 69.

52 Tarık Oğuzlu ve Mustafa Kibaroglu, “Is the Westernization Process Losing Pace in Turkey: Who’s to Blame?” *Turkish Studies* 10, no. 4 (2009): 577-593.

Tunus, Libya ve Mısır krizlerinden sonra Türkiye'nin Suriye'de ABD'yle iş birliği beklentisinin oluşmasına neden olan deneyimler nelerdir? Bu bölüm bu soruya cevap aramaktadır. Bayes realizmine göre devletlerin birbirlerinin niyetlerini anlaması davranışların gözlemlenmesi ve iş birliği ile mümkündür. Devletler haksız bir güvensizlikle iş birliği fırsatını kaçırmak istemediklerinden geçmişteki olumsuz deneyimleriyle değil, iş birliğine dayalı olumlu deneyimlere dayanarak birbirlerine duydukları güvenme eğilimiyle yakınlaşmaktadırlar. Dolayısıyla bu çalışma, Suriye krizinde Türkiye'nin ABD ilişkilerinde geçmiş olumlu deneyimlerin bilgisiyle hareket ettiğini ve bu süreçte öngörülemeyen değişen niyetlerle iş birliğinin başarısızlıkla sonuçlandığını ve tarafların birbirleri hakkındaki görüşlerini revize etmelerine neden olduğunu göstermektedir.

Başkan Obama döneminde İslam dünyasına ve Ortadoğu'ya yönelik ABD politikalarında Türkiye'ye bakış diğer dönemlere göre farklılık arz etmiştir. Başkan Obama'nın hedefi, Afganistan ve Irak müdahalelerinden sonra İslam dünyasında yükselen Amerikan karşıtlığını azaltmak olmuştur. Askerî müdahalelerden kaçınarak Müslümanların güvenini kazanmayı hedefleyen Obama, İslam dünyasında ve Ortadoğu'da bir model aktör belirlemek ve bu aktör aracılığıyla bu toplumlar ile iyi ilişkiler kurmak, demokratik bir açılım gerçekleştirmek istemiştir.

Başkan Obama hem demokratik hem de ekonomik açılımlar yapan Türkiye'yi model olarak belirlemiş ve bu nedenle ilk dış gezisi Türkiye'ye olmuştur. Bu ziyarette Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'le yaptığı basın toplantısında Obama, tek Müslüman NATO üyesi ülke olan Türkiye ile iş birliği yapmanın, kültürler arasında çatışmanın olmadığı, modern, saygın ve güvenli bir uluslararası toplum inşası için önemine vurgu yapmıştır.⁵³ Böylece Türk-Amerikan ilişkileri Obama döneminde model ortaklık çerçevesinde şekillenmiştir. Türkiye'nin aynı zamanda Müslümanlar ve Ortadoğu'daki potansiyel etki kapasitesi de göz önüne alınmıştır. Obama bu süreçte Türkiye'nin bölgesel politikalarını ve AB üyelik sürecini desteklemiştir. Türkiye'den Ortadoğu toplumlarına demokratik bir örnek olması ve ABD ile aralarında köprü kurması beklenmiştir.

Bu nedenle Türkiye, başlangıçta genel olarak Arap ayaklanmaları ve Suriye krizi konusunda ABD ile aynı tarafta yer almıştır. Bölgede değişen güç dengeleri üzerinde Türkiye ve ABD'nin ortak çıkar tanımlamaları oluşmuştur.⁵⁴

53 Ayşe Ömür Atmaca, "Turkey-US Relations (2009–2016): A troubled partnership in a troubled world?" *Turkish Foreign Policy* içinde, ed. Pınar Gözen Ercan (Palgrave Macmillan 2017), 66.

54 Ömer Kurtbağ, "Obama Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri: Model Ortaklıktan Eksen Kaymasına İniş Çıkışlar ve Ayrışan Çıkarlar," *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 3, no. 2 (2015):193.

Bu ortak çıkarların yanında ABD'nin Türkiye'ye biçtiği Ortadoğu'da model ülke olma politikası için uygun ortam meydana gelmiştir.⁵⁵ Türk-Amerikan ilişkilerinin bozulduğu ve Türkiye'nin alternatif ilişkiler aradığı iddia edildiği bir dönemde meydana gelen Arap ayaklanmaları iki ülkeyi yakınlaştırmıştır.

2008 Finansal Krizi'nden hemen sonra başkanlık koltuğuna oturan Başkan Obama'nın birinci önceliği maliyetli savaşlardan kaçınarak uluslararası iş birliği ile ülke ekonomisini ve imajını düzelterek politikalar izlemektir. Ortadoğu'da Irak müdahalesinin olumsuz deneyimlerini hesaba katarak "geriden liderlik" stratejisi izlemiştir. Ekonomik nedenlerle Obama yönetiminin dış politikada Asya'ya öncelik verdiği bu dönemde Türkiye Ortadoğu'nun lider bir gücü olarak görülmeye başlanmıştır. Başbakan Erdoğan'ın Müslüman halklar arasındaki popülerliği 2011 yılının Eylül ayında bölgeye yaptığı diplomatik ziyaretlerde Türkiye'nin bölgedeki imajını ve etkisini güçlendirmiştir.⁵⁶ Başbakan Erdoğan, Hüsnü Mübarek'in devrilmesinden sonra Mısır'a yaptığı ilk ziyarette bir kahraman gibi karşılanmıştır.⁵⁷ Türkiye'yi bu ülkeler için Müslüman bir demokrasi modeli olarak sunarken laikliğe yaptığı vurgu, Arap ülkelerindeki otoriter rejimlerden demokrasiye geçiş sürecini destekleyen Başkan Obama yönetiminin yaklaşımıyla uyuma gösterse de ülkedeki İslamcılar rahatsız etmiştir. Dışişleri Bakanı Davutoğlu, iki ülkeyi "demokrasi ekseninde" iş birliğini geliştirmeye davet etmiştir.⁵⁸

Bu süreçte Erdoğan yönetimi, demokratik dönüşüm süreçlerinde birçok ülkede örgütlenen Müslüman Kardeşler'le ideolojik ve jeostratejik motivasyonlarla yakın ilişki kurmuştur.⁵⁹ AK Parti iktidarının Türkiye'de sağladığı istikrar bölge ülkelerindeki İslamcı partiler için önemli bir örnek teşkil etmiştir. Tunus'ta ayaklanmalar sonrasında siyasi değişimin temel aktörlerinden olan, Müslüman Kardeşler'le bağlantısı olsa da daha geniş kitlelerce kabul görmek için Müslüman demokrat kimliği ile bilinen el-Nahda yönetimi,⁶⁰ Türkiye ve Mısır'daki deneyimlerden derslerle siyasi gücünü sağlam-

55 Tarık Oğuzlu, "Ortadoğu'da Demokratikleşme ve Türkiye Model Olabilir mi Tartışması: 'Evet, Ama!'," *Ortadoğu Analiz* 3, no. 27 (2011): 3.

56 "Erdogan due in Egypt for 'Arab Spring' Tour," *Al Jazeera*, 12 Eylül 2011, <https://www.aljazeera.com/news/2011/9/12/erdogan-due-in-egypt-for-arab-spring-tour>.

57 Stephan Cook, "Erdogan's Middle Eastern Victory Lap," *Foreign Affairs*, 15 Eylül 2011, <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2011-09-15/erdogans-middle-eastern-victory-lap>.

58 Soner Çağaptay, "Erdogan's Failure on the Nile," *The Cairo Review of Global Affairs*, 2019, <https://www.thecaireview.com/essays/erdogans-failure-on-the-nile/>.

59 Hakkı Taş, "Erdogan and the Muslim Brotherhood: An Outside-In Approach to Turkish Foreign Policy in the Middle East," *Turkish Studies* 23, no. 5 (2022): 722-742, <https://doi.org/10.1080/014683849.2022.2085096>.

60 Sayida Ounissi, "Ennahda from Within: Islamists or 'Muslim Democrats'?", (Brookings Institution, 2016), 5.

laştırmaya çalışmıştır.⁶¹ Fas'ta Abdulilah Benkiran'ın Adalet ve Kalkınma Partisi de Müslüman muhafazakar demokrat ideolojisiyle 2011 seçimlerinde ilk kez çoğunluğun oyunu alarak iktidara ortak olmayı başarmıştır.⁶²

Başbakan Erdoğan, Mısır'da 2012 yılının Haziran ayında gerçekleşen seçimlerde Müslüman Kardeşler'den Muhammed Mursi'nin cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından ülkeye devrim sonrası ikinci diplomatik ziyaretini yapmıştır.⁶³ Bu defa iki ülke arasındaki dayanışma ve iş birliğine dair yaptığı konuşmalarda İslami söylemler kullanması dikkat çekmiştir.

Türkiye, Doğu Akdeniz'de etkisini güçlendirebilmek için Libya'yla siyasi ve ekonomik ilişkileri genişletmeye özel önem atfetmiştir. Libya, Türkiye'nin Afrika'ya açılım stratejisi bağlamında önde gelen ortaklardan sayılmıştır. Dolayısıyla ülkede ayaklanmalardan sonra çıkan çatışma ortamına bir dış müdahalenin karşısında dursa da hem Libya'daki hem de bölgedeki çıkarlarını güvence altına alabilmek için BM'nin askerî müdahale kararına destek vermiştir.⁶⁴ Bununla birlikte Türkiye, 7 Temmuz 2012 seçimlerinden sonra Libya Ulusal Geçiş Konseyi ve Geçiş Hükûmeti'ne demokrasi ve insan haklarına dayalı bir yönetim kurmada her türlü yardımı sağlamaya hazır olduğunu ifade etmiştir.⁶⁵ Türkiye, bu seçimlerden ikinci çıkan Müslüman Kardeşler bağlantılı Adalet ve İnşa Partisi üyeleriyle de görüşmelerini sürdürmüştür. Benzer şekilde Irak'ta, Ürdün'de ve Katar'da da Müslüman Kardeşler'le bağlantılarını kuvvetlendiren Türkiye, bölgede oyun kurucu bir aktör görevi üstlenmeye çalışmıştır.⁶⁶

Bayes realizmi perspektifinden değerlendirildiğinde bu deneyimlerin bilgiyle Türkiye yönetiminde, Suriye'deki ayaklanmalar sonrası baskıcı Esed yönetiminin yerine demokratik bir sistemin kurulması için ABD ile iş birliği yapmak konusunda güçlü bir beklenti oluşmuştur. Teoride de belirtildiği gibi iki ülke geçmişteki olumsuz deneyimleri değil, olumlu deneyimleri referans olarak birbirlerine güven duyma eğilimi göstermiştir.

61 Ezgi Başaran, *The New Spirit of Islamism: Interactions between the AKP, Ennahda and the Muslim Brotherhood* (Bloomsbury Publishing, 2024), 11.

62 Eve Wagner, *Islamist Opposition in Authoritarian Regimes: The Party of Justice and Development in Morocco* (Syracuse University Press, 2011), 7.

63 "Başbakan Erdoğan'ın Kahire Ziyareti," Anadolu Ajansı, 17 Kasım 2012, <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/basbakan-erdogan-kahirede>.

64 Buğra Süsler, "Turkey's Involvement in the Libyan Conflict, the Geopolitics of the Eastern Mediterranean and Drone Warfare," (LSE IDEAS Strategic Update, 2022), 8.

65 Meliha Benli Altunışık, "Turkey as an 'Emerging Donor' and the Arab Uprisings," *Mediterranean Politics* 19, no. 3 (2014): 333-350.

66 Ziya Öniş, "Turkey and the Arab Revolutions: Boundaries of Regional Power Influence in a Turbulent Middle East," *Mediterranean Politics* 19, no. 2 (2014): 213-15.

İş Birliğini Yeniden Değerlendirme: Suriye Krizinde Türk-Amerikan İlişkileri

Bayes realizmi, iş birliği sürecinin devletlerin niyetlerini analiz etmede en etkili süreç olarak tanımlasa da bu niyetlerin kesin olarak bilinemeyeceğini vurgulamaktadır. Elde edilen bilgiler ışığında karar ve hipotezler doğrulanıp çıkarım yapılmaktadır. Devletler de dış politika karar verme süreçlerinde deneyimlere dayalı olarak güvenilir buldukları devletlere güvenme ve iş birliği yapma eğiliminde olmaktadırlar. Çalışmanın bu kısmı, Tunus, Mısır ve Libya örneklerine dair çıkarımlarla Suriye’de de Türkiye ve ABD arasında bir iş birliğinin umulduğunu, ancak ilerleyen süreçte koşulların ve olasılıkların yeniden değerlendirilmesiyle tarafların birbirlerine güvensizlik duymaya başladığını göstermektedir.

Suriye krizinin ilk aylarında Esed yönetiminin protestoları sert bir şekilde bastırması sebebiyle Türkiye ve ABD, Esed olmadan çoğulcu ve demokratik bir rejim değişikliğinden yana ifadeler kullanmıştır.⁶⁷ Türkiye aylar boyunca Şam yönetimini reformlar konusunda ikna etmeye çalışsa da sonuç alınamamıştır. Hiçbir şekilde geri adım atmayan Esed’e karşı yaptırım uygulamaları gibi siyasal değişim için muhalefeti desteklemeye karar vermişlerdir. Muhalefetin eklektik yapısı Türk-Amerikan ilişkilerinin Suriye’deki güven testinde en önemli açmaz olmuştur. İki tarafın geçmiş deneyimlerinin etkisiyle Suriye sorununda çözüm konusunda iş birliği yapmayı seçtikleri yerel aktörler iki taraf için güvensizlik kaynağı olmuştur. Bu nedenle, Bayes realizmine göre iki ülke iş birliği olasılığını yeniden değerlendirmeye tabi tutmuştur.

Ankara, Suriye’de başta Müslüman Kardeşler olmak üzere halkın gördüğü baskıya karşı sorunu “Türkiye’nin bir iç meselesi” olarak tanımlayıp muhalef grupları silahlandırmaya başlamıştır.⁶⁸ Öte yandan bu grupların el-Kaide bağlantılı farklı örgütleri de içermesi, ABD’de silahların cihatçı terörist grupların eline geçmesi konusunda kaygılar oluşturmuştur. Bunların yanı sıra Mısır’ın demokratik seçimle iktidara gelen ilk Cumhurbaşkanı Mursi’nin demokrasiye geçişi garantileyecek çoğulcu bir anayasa yerine İslami ideallere göre bir düzen kurma girişimlerinin yanı sıra dış politikada da Ha-

67 “Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu’nun ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ile Ortak Basın Toplantısı 11 Ağustos 2012,” T.C. Dışişleri Bakanlığı, erişim 12 Mart 2025 https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-abd-disisleri-bakani-hillary-clinton-ile-ortak-basin-toplantisi.tr.mfa.

68 Hakkı Taş, “Erdoğan and the Muslim Brotherhood: an outside-in approach to Turkish foreign policy in the Middle East,” *Turkish Studies* 23, no. 5, 734.

mas'la yakın ilişkiler kurmak gibi Batı karşıtı tercihleri⁶⁹ de ABD'nin Arap Baharı'na yaklaşımını değiştirmiştir.

Artan rejim şiddetine karşı Türkiye, Suriye'de Libya'dakine benzer bir askeri müdahale olmasını beklemiştir. Krizin derinleşmesi, bölgesel istikrarsızlığın artması, mülteci ve terör sorunlarının yoğunlaşmasına rağmen Başkan Obama'nın 2012'de ikinci dönem başkanlık için seçim yarışına girmesi nedeniyle dış müdahaleden kaçınması, Türkiye için olasılıklar dâhilinde değildi. ABD'nin bu tutumun yanı sıra NATO ve BM gibi kurumların Suriye'de uluslararası barış ve güvenliği sağlama konusunda yeterince sorumluluk almamaları güvensizliği tetiklemiştir. Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, “Şimdi değilse, ne zaman?” diyerek BM'den beklentileri konusunda hayal kırıklığına uğradıklarına dair açıklamalarda bulunmuştur.⁷⁰

2013 yılında Esed, Şam ve Guta'da kimyasal silah kullanıp Obama yönetiminin “kırmızı çizgisini” aşsa da Beyaz Saray, insancıl müdahaleyi gündemine almamıştır. ABD, Irak müdahalesinden aldığı derslerle konuya temkinli yaklaşmıştır. Müdahale sonrası devletin zayıflaması bir kaos ortamı yaratabilir ve Amerikan karşıtı radikal İslamcılarının güçlenmesine neden olabilir diye “Esedsiz bir Suriye” senaryosundan vazgeçmiştir.⁷¹ Bu nedenle ABD, Türkiye'den İslamcı gruplara desteğini çekmesini talep etmiştir. Dahası bu gruplara karşı Suriye'de seküler Kürt grupları silahlandırmaya başlamıştır.

Bunun nedenleri geçmiş deneyimlerle ilişkilidir. 2004 yılında Irak el-Kaide'si olarak kurulan, 2006 yılında Irak İslam Devleti olarak adını değiştiren terör örgütü, Suriye iç savaşı ortamıyla 2013'te Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) adını alarak bölgede etki alanını genişletmeye başlamıştır. El-Kaide'nin Suriye'de sadece el-Nusra Cephesini tanıdığını ilan etmesi iki örgütün birbiriyle güç yarışına girip çatışmasına neden olmuştur. Böyle bir ortamda 11 Eylül 2001 sonrası dönemde “teröre karşı savaşın” ABD dış politikasının uzun süre ulusal güvenlik stratejisinin önemli bir parçası olduğu düşünüldüğünde, Suriye politikasının neden revize edildiği anlaşılmaktadır. Türkiye açısından da benzer biçimde ABD'nin desteklediği Kürt grupların, yani YPG ve PYD olarak bilinen bu yapılanmaların, Türkiye'nin uzun yıllardır mücadele ettiği PKK terör örgütüyle bağlantılı olması Türk-Amerikan ilişkilerinde kırılmaya hazır büyük bir fay hattı oluşturmuştur. Türkiye'nin terörle mücadele adına Suriye'de yaptığı sınır ötesi operasyonlar iki ülke

69 Ayfer Erdoğan, “Revolution and Counter-Revolution in Egypt: The Role of External Actors,” *Turkish Journal of Middle Eastern Studies* 7, no. 1 (2020): 185.

70 “Hayal Kırıklığına Uğradık,” *Anadolu Ajansı*, 29 Eylül 2012.

71 Eray Alim, “Allies in a standoff: Examining the confrontation between Turkey and the United States in Syria,” *European Journal of International Security* 9, no. 4 (2024): 588-608.

arasındaki krizi derinleştirmiştir. NATO müttefiki olan iki ülkenin iş birliği ile çıktıkları yolda ulusal güvenlikleri gereği farklı taraflarda olması fikir ve çıkar çatışmasının ciddi bir göstergesi olmuştur. Bayesci perspektiften olasılıklar yeniden değerlendirildiğinde, her iki taraf birbirini varlığını terör eylemleriyle doğrudan tehdit eden aktörlerle iş birliği yapma konusunda güvenilmez bulmuştur.

2016 yılının Mayıs ayında Binali Yıldırım'ın başbakanlık koltuğuna oturması dış politikada da bir değişim olacağına işaret ederken⁷² 15 Temmuz darbe girişimine dâhil olan askerlerin NATO ve ABD bağlantısı olduğuna dair tartışmalar ikili ilişkilerde güvensizliği tırmandırmıştır.⁷³ Kasım'da Donald Trump'ın başkan seçilmesi Türkiye'de ABD ile iş birliği umutlarını yeniden yeşertse de umulduğu gibi olmamış, iki ülkenin arası hiç olmadığı kadar açılmıştır. Trump'ın korumacı "önce Amerika" politikaları Avrupa'daki kadim müttefiklerin de iş birliği konusunda güvenini kırarken⁷⁴ Türkiye, Rusya ve Çin ile ilişkilerini geliştirme yoluna giderek dış politikasında önemli bir revizyona gitmiştir.⁷⁵

Sonuç

Bu çalışma, Türk-Amerikan ilişkilerinde Suriye krizinin neden olduğu kırılmayı, güven ve güvensizlik ekseninde Bayes realizmi perspektifiyle analiz ederek Uluslararası İlişkiler literatürüne kuramsal ve metodolojik bir katkı sunmayı amaçlamıştır. Literatürde sıkça başvurulanan neoklasik realizm ve rasyonel seçim kuramları, devletlerin kriz süreçlerinde stratejik kararlarını açıklamakta belirli ölçüde yeterli olmakla birlikte, aktörlerin güvene dayalı hesaplamalarını, varsayımlarını ve bu varsayımların zaman içinde nasıl evrildiğini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Bu noktada Bayes realizmi, aktörlerin geçmiş deneyimlerinden ve yeni gelen bilgilerden hareketle inançlarını güncelleyerek karar alma süreçlerini nasıl şekillendirdiklerini analiz etme imkânı sunmaktadır.

Çalışmada ulaşılan temel bulgu, Suriye krizinin Türk-Amerikan ilişkilerine etkisinin, tarafların birbirlerinin niyetlerine dair geliştirdikleri ön kabuller kabullerin kriz süresince değişmesinden kaynaklanan bir güven aşınması olduğu yönündedir. Bayes realizmi bu süreci, tarafların birbirleri hakkında

72 E. Fuat Keyman, "A New Turkish Foreign Policy: Towards Proactive 'Moral Realism'," *Insight Turkey* 19, no. 1 (2017): 55-69.

73 Bülent Aras, *Turkish Foreign Policy after July 15*, (Istanbul Policy Center 2017), 9.

74 Florian Böller, "A breakdown of trust: Trump, Europe and the transatlantic security community," *Mobilization, Representation, and Responsiveness in the American Democracy* içinde, ed. Michael T. Oswald, (Palgrave Macmillan 2020): 301-319.

75 Filiz Coban Oran and Cemre Pekcan, "Türkiye-China Relations Revisited: A Neo-Gramscian Approach," *British Journal of Middle Eastern Studies*, 2024.

sahip oldukları bilgi ve varsayımları yeni gelişmeler ışığında güncelleyerek müttefiklikten ayrılmaya yönelmeleri şeklinde açıklar. Bu analiz, sadece kriz yönetimi ve dış politika davranışı açısından değil, aynı zamanda güven-güvensizlik olgusunun dinamik doğasını anlamak bakımından da önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır.

Bu perspektife göre Türkiye, Arap Baharı'ndaki pozitif deneyimlerine dayanarak ABD'nin Suriye'de Esed karşıtı muhalefeti doğrudan destekleyeceğini varsayarken ABD, özellikle 11 Eylül sonrası güvenlik odaklı dış politika refleksleri ve Müslüman Kardeşler tecrübesiyle daha temkinli bir yaklaşım benimsemiştir. IŞİD'in yükselişiyle ABD'nin PYD/YPG gibi grupları tercih etmesi, Türkiye açısından stratejik bir güvensizlik unsuruna dönüşmüş ve iş birliği zeminini sarsmıştır.

Özetle, ABD için Türkiye'nin desteklediği gruplar ve Türkiye için ABD'nin desteklediği gruplar ilişkilerde güvensizliğe neden olmuş, Suriye tecrübesinde ikili iş birliği başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bayes realizmine göre taraflar birbiri hakkındaki bilgilerini yeni bilgiler ışığında yeniden değerlendirmiş, müttefiklikten yol ayrımına gelinmiştir. Türkiye'nin ulusal güvenliğine karşı artan tehditler ve güvensizlikler karşısında dış politikasında önemli bir revizyona gitmiş, gerçekçi bir yaklaşım izlemeye başlamıştır. Son dönemde 15 Temmuz 2016'daki başarısız darbe girişimi sonrasında Türkiye'nin ABD ve NATO'ya karşı güven sorgulamaları artmış, Rusya ve Çin ile yakınlaşma gündeme gelmiştir.

Bu örnekle çalışma hem Türk-Amerikan ilişkilerinin Suriye'deki açmazlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamakta hem de Bayes realizmini bir analiz aracı olarak uluslararası güven çalışmalarına entegre ederek literatürdeki teorik boşluklardan birini doldurmakta, güvenin yalnızca rasyonel çıkar analizlerinin yanı sıra bilişsel beklentiler ve deneyim temelli güncellenen inançlar üzerinden de incelenebileceğini ortaya koymaktadır.

Atıf/Citation/الاقْتِباس

Çoban Oran, Filiz, ve Ahmet Karagüzel. "Bayes Realizmi Perspektifinden Türk-Amerikan İlişkilerinin Suriye Sınavı." *Ortadoğu Etütleri* 16, no. 2 (2025): 183–210. <https://doi.org/10.47932/ortetut.1679497>.

Kaynakça

- Al Jazeera. "Erdogan due in Egypt for 'Arab Spring' tour," 12 Eylül 2011. <https://www.aljazeera.com/news/2011/9/12/erdogan-due-in-egypt-for-arab-spring-tour>.
- Alim, Eray. "Allies in a Standoff: Examining the Confrontation between Turkey and the United States in Syria." *European Journal of International Security* 9, no. 4 (2024): 588–608.
- Altunışık, Meliha Benli. "Turkey as an 'Emerging Donor' and the Arab Uprisings". *Mediterranean Politics* 19, no. 3 (2014): 333–50.
- Aras, Bülent. *Turkish Foreign Policy after July 15*, Istanbul Policy Center, 2017.
- Arena, Philip. "Book Reviews, Andrew Kydd, Trust and Mistrust in International Relations". *Journal of Conflict Studies* 29, 2009, 199–201.
- Armaoğlu, Fahir H. *Türk Amerikan İlişkileri 1919-1997*. Kronik, 2017.
- Ataöv, Türkkaya. *Amerika, NATO ve Türkiye*. İleri yayınları, 1969.
- Atmaca, Ayşe Ömür. "Turkey-US Relations (2009–2016): A Troubled Partnership in a Troubled World?" *Turkish Foreign Policy içinde*, editör Pınar Gözen Ercan, Palgrave Macmillan, 2017.
- Bilal Bahadır, Karaca, and Berk Köksal. "The Analysis of Turkish Foreign Policy in Syria: A Neoclassical Realist Perspective." *Przegląd Strategiczny* 15 (2022): 43–58.
- Balcı, Ali ve Gülen Madakbaş Elif. "Turgut Özal Dış Politikası: Amerikan Düzeninde Yeniden Konumlanma ve Otonomi Arayışı". *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* 15, no.55 (2018):77-98.
- Balta, Evren, ed. *Küresel Siyasete Giriş*. İletişim Yayınları, 2014.
- Başaran, Ezgi. *The New Spirit of Islamism: Interactions Between the AKP, Ennahda and the Muslim Brotherhood*. I.B. Tauris, 2024.
- Bentham, Jeremy. *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Dover Publications, 2012.
- Bınarcı, Burak. "Stratejik Ortam ve Tehdit Tanımlamaları Çerçevesinde Türkiye'nin Suriye Politikası (2002–2014)." *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 80 (2024): 283–308.
- Boke, Cem. *US Foreign Policy and the Crises in Libya and Syria: A Neoclassical Realist Explanation of American Intervention*. Doktora tezi, University of Birmingham, 2017.
- Bostanoğlu, Burcu. *Türkiye-ABD İlişkilerinin Politikası: Kuram ve Siyasa*. İmge Kitabevi, 1999.
- Böller, Florian. "A Breakdown of Trust: Trump, Europe and the Transatlantic Security Community." *Mobilization, Representation, and Responsiveness in the American Democracy içinde*, editör Michael T. Oswald, 301–319, Palgrave Macmillan, 2020.
- Carr, Edward Hallett ve Cox, Michael. *The Twenty Years' Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*. Palgrave, 2001.
- Coban Oran, Filiz, and Cemre Pekcan. "Türkiye-China Relations Revisited: A Neo-Gramscian Approach." *British Journal of Middle Eastern Studies*, 2024.

- Coban Oran, Filiz. "Competing Discourses of Nationalisms and Anti-Americanisms in Turkey: Iraq War as a Case Study". *METU Studies in Development* 45, no. 3 (2018): 239-254.
- Cook, Stephan. "Erdogan's Middle Eastern Victory Lap." *Foreign Affairs*, 15 September 2011. <https://www.foreignaffairs.com/articles/turkey/2011-09-15/erdogans-middle-eastern-victory-lap>.
- Çağaptay, Soner. "Erdogan's Failure on the Nile", *The Cairo Review of Global Affairs* (2019), Erişim 1 Nisan 2025. <https://www.thecaireview.com/essays/erdogans-failure-on-the-nile/>.
- Çağlar, Barış. "Türkiye'nin Suriye Politikası: Yeni-Klasik Realist Bir Bakış." *Ortadoğu Analiz*, Cilt 4, Sayı 7 (2012): 39-52.
- Deringil, Selim. *Denge Oyunu: İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası*. Tarih vakfı Yurt Yayınları, 1994.
- Dışişleri Bakanlığı. "Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton ile Ortak Basın Toplantısı." Erişim 12 Mart 2025. https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-abd-disisleri-bakani-hillary-clinton-ile-ortak-basin-toplantisi.tr.mfa.
- Ekşi, Muharrem. "AK Parti Döneminde Ortadoğu'da Türk-Amerikan İlişkilerinin Jeo-kültürel Eksen: İslami Kimlik". *Gazi Akademik Bakış* 9, no.18 (2016): 59-77.
- Erdoğan, Ayfer. "The Role of External Actors in the Unmaking of the Egyptian Revolution". *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi* 7, no.1 (2020): 169-202.
- Erhan, Çağrı. "Batı Bloku Ekseninde Türkiye-1," *Türk Dış Politikası Cilt 1: 1919-1980 içinde*, editör Baskın Oran, sayfa 531-562, İletişim Yayınları, 2001.
- Erhan, Çağrı. "Main Trends in Ottoman-American Relations," *Turkish American Relations: Past, Present and Future* içinde, editör Mustafa Aydın and Çağrı Erhan. Routledge, 2004.
- Erhan, Çağrı. *Beyaz Savaş: Türk-Amerikan İlişkilerinde Afyon Sorunu*. Altınbaş Üniversitesi Yayınları, 2018.
- Erhan, Çağrı. *Türk-Amerikan İlişkilerinin Tarihsel Kökenleri*. İmge Kitabevi, 2001.
- Gambetta, Diego, *Trust: Making and Breaking Cooperative Relations*. Basil Blackwell, 1988.
- Gideon, Rose. "Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy." *World Politics* 51, no.1 (1998): 144-72.
- Gismondi, Mark D. *Ethics, Liberalism and Realism in International Relations*. Routledge, 2008.
- Han, Ahmet K. "Paradise Lost: A Neoclassical Realist Analysis of Turkish Foreign Policy and the Case of Turkish-Syrian Relations." *Turkey-Syria Relations* içinde, editör Raymond Hinnebusch and Özlem Tür. Routledge, 2016.
- Hardin, Russell. "Trust in Government." *Trust and Governance* içinde, editör V. A. Braithwaite and Margaret Levi. Russell Sage Foundation, 1998.
- Hawthorne, James. "Bayesian Induction is Eliminative Induction." *Philosophical Topics* 21, no.1 (1993): 99-138.

- Anadolu Ajansı. "Hayal Kırıklığına Uğradık." 29 Eylül 2012. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/hayal-kirikligina-ugradik/331650>.
- Hoffman, Aaron M. "A Conceptualization of Trust in International Relations." *European Journal of International Relations* 8, no.3 (2002): 375-401.
- Keskintepe, Reha. "Ekonomi Gözlüğüyle Geniş Orta Doğu Projesi ve Türkiye." *Dış İşleri Bakanlığı Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, no. 15 (2004). <https://www.mfa.gov.tr/ekonomi-gozluguyle-genis-orta-dogu-projesi-ve-turkiye.tr.mfa>.
- Keyman, E. Fuat. "A New Turkish Foreign Policy: Towards Proactive 'Moral Realism'". *Insight Turkey* 19, no.1 (2017): 55-69.
- Kurtbağ, Ömer. "Obama Döneminde Türk-Amerikan İlişkileri: Model Ortaklıktan Eksen Kaymasına İniş Çıkışlar ve Ayrışan Çıkarlar." *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 3, no. 2 (2015): 185-207.
- Kydd, Andrew H. *Trust and Mistrust in International Relations*. Princeton University Press, 2005.
- Larson, Deborah Welch. "Trust and Missed Opportunities in International Relations." *Political Psychology* 18, no. 3 (1997): 701-34.
- Mearsheimer, John J. *The Tragedy of Great Power Politics (Updated Edition)*. W. W. Norton & Company, 2014.
- Morgenthau, Hans J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. Knopf, 1962.
- Notter, James. "Trust and Conflict Transformation." *The Institute for Multi-Track Diplomacy*. Erişim 1 Nisan 2025. <https://imtdsite.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/03/op-5.pdf>.
- Oğuzlu, Tarık ve Kibaroglu Mustafa. "Is the Westernization Process Losing Pace in Turkey: Who's to Blame?" *Turkish Studies* 10, no. 4 (2009): 577-93.
- Oğuzlu, Tarık. "Ortadoğu'da Demokratikleşme ve Türkiye Model Olabilir mi Tartışması: 'Evet, Ama!'" *Ortadoğu Analiz* 3, no.27 (2011).
- Ounissi, Sayida. *Ennahda from Within: Islamists or "Muslim Democrats"?*. Brookings Institution, (2016).
- Ovalı, Şevket, and İlkin Özdikmenli. "Ideologies and the Western Question in Turkish Foreign Policy: A Neo-classical Realist Perspective." *All Azimuth* 9, no. 1 (2020): 105-126.
- Öniş, Ziya. "Turkey and the Arab Revolutions: Boundaries of Regional Power Influence in a Turbulent Middle East". *Mediterranean Politics* 19, no. 2 (2014): 203-19.
- Roth, Ariel Ilan. "A Bold Move Forward for Neoclassical Realism". *International Studies Review* 8, no. 3 (2006): 486-88.
- Sander, Oral. *Türk-Amerikan ilişkileri, 1947-1964*. İmge Kitabevi, 2016.
- Schweller, Randall L. *Deadly Imbalances: Tripolarity and Hitler's Strategy of World Conquest*. Columbia University. Press, 1998.
- Solomon, Robert C. ve Flores Fernando. *Building Trust in Business, Politics, Relationships, and Life*. Oxford University Press, 2003.

- Sönmezoğlu, Faruk. *Son Onyıllarda: Türk Dış Politikası 1991-2015*. Der Kitabevi, 2016.
- Süsler, Buğra. "Turkey's Involvement in the Libyan Conflict, the Geopolitics of the Eastern Mediterranean and Drone Warfare." *LSE IDEAS Strategic Update*, 2022: 1-20.
- Şahin, Haluk. *Johnson Mektubu*. Kırmızı Kedi Yayınları, 2019.
- Şahin, Mehmet. "Theorizing the Change: A Neoclassical Realist Approach to Turkish Foreign Policy." *Contemporary Review of the Middle East* 7, no. 4 (2020): 483-500.
- Taş, Hakkı. "Erdoğan and the Muslim Brotherhood: An Outside-In Approach to Turkish Foreign Policy in the Middle East." *Turkish Studies* 23, no. 5 (2022): 722-742.
- Taşpınar, Ömer. "Syria, the Kurds and the End of the Turkish-American Alliance." *Turkey, Russia and Iran in the Middle East: Establishing a New Regional Order* içinde, editör Bayram Balci ve Nicolas Monceau. Palgrave Macmillan, 2021.
- Türkmen, Füsün. *Kırılgan İttifak'tan "Model Ortaklığa": Türkiye-ABD İlişkileri*. Timaş, 2012.
- Uzgel, İlhan. "Dış Politikada AKP: Stratejik Konumdan Stratejik Modele." *Bir Dönüşümün Bilançosu* içinde, editörler İlhan Uzgel ve Bülent Duru, 357-381, Phoenix, 2009.
- Walt, Stephen M. *Revolution and War*. Cornell University Press, 2013.
- Waltz, Kenneth N. *Theory of International Politics*. McGraw-Hill, 1979.
- Wegner, Eva. *Islamist Opposition in Authoritarian Regimes: The Party of Justice and Development in Morocco*. Syracuse University Press, 2011.
- Wheeler, Nicholas J. *Trust-Building in International Relations*. Peace Prints: South Asian Journal of Peacebuilding, 2012.
- Wiltse, Evren Çelik. "Liberalizm, İşbirliği, Kollektif Güvenlik ve Neoliberal Kurumsalcılık" *Küresel Siyasete Giriş* içinde, editör Evren Balta, İletişim Yayınları, 2014.
- Yesilyurt, Nuri. "Explaining Miscalculation and Maladaptation in Turkish Foreign Policy towards the Middle East during the Arab Uprisings: A Neoclassical Realist Perspective". *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace* 6, no.2 (2017): 65-83.